

Kvaliteten i beplantninger på danske golfbaner

■ Af seniorrådgiver Anne Mette Dahl Jensen og seniorrådgiver Palle Kristoffersen, Center for Skov, Landskab og Planlægning, Københavns Universitet.

Smørum golfbane, fairway ved hul 6 N. Et eksempel på en mere heldig træbeplantning, men arealet med bar jord omkring træet bør være meget større.

Golf er en sport, hvor der for den brede gruppe af spillere lægges stor vægt på det friluftsmæssige og det at opholde sig udendørs flere timer af gangen. Golfbaner er ofte anlagt i spændende landskaber, der beriger banens kvalitet og grundlæggende giver mulighed for æstetiske og rekreative oplevelser. Derfor er det trist at opleve, hvordan der på mange golfbaner er så lidt opmærksomhed på at få planlagt, anlagt og plejet de nye bevoksninger, der skal spille sammen med terrænet og indgå i golfspillet som en "kvalitets" parameter.

Det er naturligt at fokus ligger på græsset, spillekvaliteten og service for spillerne, men vil en golfbane distancere sig fra den brede gruppe af baner, skal der ligeledes være noget for øjet fremover. Det må derfor være på tide, at der sættes mere fokus på beplantningen på golfbanen. For mange spillere er en god naturoplevelse jo en del af golfspillet, hvor træer og bevoksninger er med til at skabe atmosfære og give naturen og spillet karakter.

Allerede fra det tidspunkt golfbanen planlægges og designes, er det primære fokus på græs og faciliteter og beplantningen kommer ofte i anden række. Men er der planlagt beplantninger, bliver de enten ofte sparet væk, eller etableret så dårligt, at de efterfølgende har svært ved at overleve og bidrage til forskønnelse af golfbanen.

Der er desværre flere eksempler på, at beplantninger planlægges, projekteres, udføres og plejes forkert end eksempler på vellykkede plantninger. Årsagerne hertil kan være mange og ofte er det en kombination af flere forhold, der er skyld i de dårlige resultater.

Projekteringsfasen

At projektere beplantninger på en golfbane er en disciplin, der foruden æstetisk sans

kræver indsigt og kompetence i planters vækst og udvikling, plantekendskab og teknisk indsigt i at beskrive og kontrollere den udførte plantning i kombination med en forståelse for at skabe et spændende og krævede golfspil. Det er ikke givet, at en golfbanearkitekt besidder disse kompetencer.

I forhold til de fleste planters vækstkrav er det væsentligt at gøre sig klart, at de er ganske anderledes end f.eks. græssets vækstkrav. Jord på en fairway behandlet og klargjort til græsvækst er som udgangspunkt ikke egnet til trævækst, specielt ikke på de fede østdanske jorder. Jorden bliver ganske simpelt for tæt. Løsningen er her at foreskrive en anderledes jordbehandling forud for plantning.

Et gammelt ordsprog siger, "Plant et træ og få en pind eller plant en pind og få et træ". Dette gælder dog ikke længere, da planteskolebranchen har udviklet produktionsteknikker, der sikrer, at man kan købe selv meget store træer og være sikker på at de etablerer sig – forudsat forholdene og plejen er afpasset træerne. Men at planlægge med plantning af store træer bør være forbeholdt adgangsrummerne omkring klubhus, parkeringsplads og lignende, hvor de kan sikres den nødvendige etableringspleje.

Ude på banen bør man ikke plante store træer og ikke plante træer enkeltvis. Her kan man sædvanligvis få større succes ved at plante små træer i sammenhængende felter, hvor der kan udføres jordbehandling og ukrudtsbekæmpelse fælles for mange planter. Et sådan udgangspunkt giver mulighed for en dynamisk udvikling og man undgår det uheldige, at beplantningens fremtid baseres på få dårligt voksende træer. Med tiden kan beplantningen tyndes ud og reelt kan man ende med signaltræer af en høj kvalitet. Såfremt man

Hørsholm golfbane, rough ved hul 7 N. En nyplantet fyr, der fuldstændig kvæles i græs.

ønsker at plante, så der fra starten opnås en åben overdrevagtig karakter med enkeltstående træer, skal hvert jordbehandlet areal ikke være under 2 m² og hele arealet skal holdes frit for konkurrerende ukrudt over en årrække.

Etableringen

Der etableres hvert år mange plantninger i det danske landskab, alt fra læhegn i landbruget til vejplantninger og plantninger i kommuner. Hvorfor det så konsekvent går så meget dårligere på en golfbane, må skyldes måden det bliver udført på. For at en plantning skal lykkes, er der en række forhold, der skal være i orden: Jordstruktur og jordbehandling, så jorden er bekvem at plante i. Man skal uden problemer kunne træde en spade i til skafet. Jorden skal være fri for ukrudt inden plantning. Så det er f.eks. ikke nok at fræse etableret græsdekke på fairwayen op og plante i det. Man skal i stedet dyrke jorden, før man dyrker planterne.

Der skal plantes de rigtige planter i en god kvalitet, som undervejs skal være sikret mod udtørring. Få minutters april sol på ubeskyttede rødder reducerer overlevelse og tilvækst markant. Plantepriisen udgør så lidt af den samlede omkostning, at det er tåbeligt at spare her. Og så skal der holdes frit for ukrudt de første 2-3 år. Og i denne sammenhæng er det væsentligt at pege på, at enhver form for græs er ukrudt.

Eksisterende praksis

På en del golfbaner er det desværre almindelig praksis, at nyplantede træer er omgivet af jord med et tæt græsdekke, det

være sig på fairways, i semiroughen eller i roughen. Den bare jord, der blev skabt på beplantningstidspunktet, er ikke blevet vedligeholdt.

Denne beplantnings- og plejepraksis kan kun skabe problemer og give træer af dårlig kvalitet. Græsset og træerne vil konkurrere om ressourcer så som næring, vand og plads og en konkurrerende vegetation som græs kan med dens rødder kraftigt reducere de ressourcer, som skal være tilgængelige, for at et nyplantede træ kan vokse sig sundt og pænt.

En af de vigtigste faktorer for en god vækst er vand. Nyudplantede træer, som står i en tyk græsvegetation, vil altid skulle konkurrere med græsset om vand. Hvor hård konkurrencen om vandet er, afhænger af bl.a. kvantiteten og kvaliteten af græstæppet, samt hvilken græstype der er fremherskende. Nogle græsser er gode til at optage vand nær overfladen, hvorimod andre henter deres vand længere nede i jorden. Konkurrencen om vand afhænger derfor meget af, hvor de forskellige planters rødder er og om vand er tilgængelig i de lag hvor rødderne er. De nyplantede træer er mere sårbare over for vandstress fordi at de har en begrænset rodzone.

Amerikanske undersøgelser har vist, at nogle græsser er særlig gode til at konkurrere om vandet og at de påvirker nyplantede træers vækst negativt. At de danske græsser der forekommer på fairways, i semiroughen og i roughen også kan øve den indflydelse, formodes at være tilfældet.

Plejen

Om ukrudtsbekæmpelsen er en del af etableringen eller af driften kan diskuteres, men erfaringen viser, at det netop er her det går galt. Uvidenhed om behovet for ukrudtsbekæmpelse og uklare om ansvarsfordeling kan på få måneder ødelægge enhver nyplantning.

Hvis en nyplantning ikke holdes fri for ukrudt i maj og juni, vil ukrudtet stjæle alt vand og næring og planten enten dø eller blive varigt svækket. Og ja – det er i samme måneder, hvor der er travlt med græsplejen. I stedet kan man anvende at afdække plantearealerne med træflis eller bark. Men det forudsætter, at alt forarbejdet er gjort korrekt. Og det kan ikke anbefales at afdække jorden før tidligst efter en vækstsæson, hvor der har været ukrudtsbekæmpet og planterne er kommet i vækst.

Ukrudtsbekæmpelsen foretages bedst som en overfladisk jordbehandling, hvor man holder overfladen løs og dermed også nedsætter fordampningen af jordvandet.

Det første år efter plantning kan det være nødvendigt at vande, hvis der kommer et tørt forår og forsommer. Behovet for nyplantede træer er især frem til Sct. Hans, hvor 10 liter vand fra en spand kan være forskel mellem overlevelse og død.

Efterhånden som beplantningerne vokser til, kan der blive behov for at foretage

Hornbæk golfbane, rough mellem hul 11 og hul 12. Træer udtaget fra eksisterende bevoksninger på egen bane og udplantet som enkel-træer på overdrevagtig areal. ▼

udtynding og evt. beskæring for at opnå det ønskede udtryk. Her kan én mand på en formiddag ødelægge 10 års vækst, hvis man ikke på forhånd har gjort sig klart, hvad resultatet skal være. Et punkt, hvor det kan være relevant at bruge konsulenter.

Plantning og pleje af højstammede allétræer

Hvor man ønsker at gøre mere ud af beplantningen og hvor der ønskes et hurtigere resultat, kan der med fordel plantes højstammede allétræer. Det er træer, der i planteskolen er dyrket specielt og er beskåret og omplantet, så de har en stammehøjde på 2-2½ m og en krone forbedret til videre opstamning og udvikling. Sådanne træer koster fra 1.000 til over 10.000 for de største. Ved køb af træer til f.eks. 1.000,- kr. stykket skal man være opmærksom på, at denne omkostning kun er den mindste del og at omkostningerne i træets videre liv til pleje og beskæring vil overstige dette.

Ved plantning af store træer skal der foretages forberedelse af jorden – ikke kun i et område svarende til rodklumpens størrelse – men i et areal svarende til rodens forventede udvikling. Som minimum skal der graves et hul dobbelt så bredt som rodens udstrækning, foruden at der skal sikres muligheder for rodvækst videre ud i den omgivende jord.

Højstammede allétræer skal naturligvis også friholdes for ukrudt og vælger man at anvende dækmaterialer, flis eller bark efter et år, må disse ikke ligge op ad stammen. Der skal påregnes vanding i 2-3 år alt efter størrelsen på træet. Som hovedregel skal man fortsætte den intensive etableringspleje indtil træerne har en årlig højdetilvækst på 30 cm, som tegn på at de er etableret på voksestedet.

For at spare penge er der golfbaner, der forsøger sig med at flytte træer fra eksisterende bevoksninger på egen golfbane til udplantning andet sted på banen. Dette er en dårlig løsning, da disse træer ikke har et rodnet, der er egnet til at de bliver flyttet – i modsætning til planteskoletræer, der forberedes med gentagne omplantninger og rodbeskæringer med det ene formål, at de skal kunne udplantes. Hvis det skulle lykkes at få et træ fra egen bevoksning til at overleve udplantning på golfbanen, bliver resultatet sjældent tilfredsstillende.

Træet vil være skævt og have for spinkel stamme efter at have vokset i læ fra andre træer i flere år.

Eksempler fra klubber

En rundtur til et udvalg af nordsjællandske golfbaner viser tydeligt hvordan det står til.

Hornbæk

En af de baner, hvor der tidligere ikke har været den store fokus på nybeplantningen er på Hornbæk golfbane. Som klubben sagde, da vi kontaktede dem for en kommentar. ”Ja, men det kan vi da godt se, nu da i fortæller det – træerne ser jo ikke for kønne ud, men fokus har simpelthen været på andre områder og vi har måske overset, at her også er et element på banen der kræver mere opmærksomhed end vi giver det i dag. Men det har vi nu valgt at forsøge at rette op på, så at vi både i vores visionsudvalg for banen tænker mere over beplantningen i form af, hvad det egentlig er vi vil have og hvordan det skal se ud, samtidig med at der fra greenkeeper siden afsættes mere tid til pleje af beplantningen uden for sæsonen. Vi vil f.eks. starte med at fjerne de træer, der ser værst ud og

plante nogle nye. Omkring de træer der bibeholdes og som er nyplantede, fjerner vi græstæppet og lægger flis. Vi er selvfølgelig interesseret i at banen som helhed fremstår så smuk som muligt”.

Hørsholm

På Hørsholm golfbane finder man rundt på banen et utal af usle, små, nyplantede træer. Her fortæller course manager Jacob Aakjær, at han er fuldstændig enig i at nyplantningen på banen er kritisabel og det har man allerede internt kommenteret og reageret på. Klubben har derfor fået udarbejdet en rapport fra STRI (The Sports Turf Research Institute i England). Lee Penrose var i Hørsholm og gennemgik banen i detaljer for at kunne udfærdige en aktionsplan. Planen er en liste med muligheder og anbefalinger skitseret for hvert enkelt hul i relation til beplantning, problemer og mulige løsninger opsat i prioriteret rækkefølge. Jacob fortæller at flere klubber i Nordsjælland – bl.a. Rungsted og Helsingør – har fået udfærdiget en lignende aktionsplan fra STRI. På Hørsholm er man dog endnu ikke gået i gang med implementeringen, men det kommer. Men ifølge Jacob Aakjær er det en

Smørum golfbane, rough ved hul 4 og 5 H. I dette område er flere hundred gratis træer blev planter. Træer som fra starten allerede var svækkede, men som efterfølgende heller ikke har fået pleje og står i en tæt græsbevoksning. ▼

stor mundfuld at skulle gå i gang med. Grunden til at man først for nyligt har rettet fokus på beplantningen, mener han er et udslag af uvidenhed.

Smørum

En vandring en søndag i september på Smørum golfcenter i hælene på en flok juniorer, der spillede om Danmarksmesterskaberne for hold, gav god tid til at studere beplantningen, hvilket var en blandet fornøjelse. En efterfølgende snak med course manager Per Rasmussen klarlagde, at tiden til pasning af træbeplantning er blevet nedprioriteret i forhold til vedligehold af greens. Det til trods for at der på Smørum Golfcenter er udfærdiget en naturplan med oplæg til træbeplantning og valg af træsorter, der tiltrækker fugle og insekter. En plan der bl.a. er lavet i samarbejde med STRI. Per mener dog, at han helt klart har lavet fejl men er blevet klogere. Specielt efter at et stort areal tilplantet med træer, som de fik gratis, efter nogle år viser, at ca. 80 % af træerne er ubrugelige. Det skal dog noteres at planterne på forhånd var blevet misligholdte på planteskolen. Per Rasmussen håber dog, at de i Smørum får mulighed for at bruge mere tid på træbeplantningen i fremtiden.

Arkitektens kommentarer

Det er synd og skam at træerne får så lidt opmærksomhed i forhold til at nogle banearkitekter nøje har overvejet artsvalg, placering og funktion. En snak med Rolf Henning-Jensen fra Dansk Golf Design giver et godt indblik i nogle af de tanker, der ligger bag træbeplantningerne på banerne. Han pointerer, at beplantnings processen kræver dygtighed, flid, tid og penge, som oftest ikke er prioriteret ret højt i de danske golfklubbers banebudgetter.

Rolf Henning har mange års erfaring med design af golfbaner og har bl.a. designet Dragør, Fredensborg, Trelleborg og Hornbæks golfbaner. Som han siger, så er det pudsigt, at træer sjældent beskrives i de gamle bøger om golfbanearkitektur. Men det skyldes måske, at banerne man spillede på "dengang" lå i et linkslandskab (strandenge), hvor der oftest ikke fandtes træer. Ej heller i nyere bøger af bl.a. Robert Trent Jones, Jr. har træer og nyplantninger fået mange ord med på vejen.

Men det er jo klart, uanset om det er

Hørsholm golfbane, rough ved hul 7 N. Beplantning i roughen, hvor træernes proportioner allerede nu tilkendegiver, at de voksne træer ikke bliver et kønt syn.

en eksisterende beplantning, man forsøger bedst muligt at bevare og udnytte i sit banedesign eller det er nyplantning, så har beplantningen kæmpe stor betydning som "sætstykker", for at skabe den bedst mulige kulisse for det enkelte hul.

Det vigtigste og altafgørende for beplantningsplanen på en bane er ifølge Rolf Henning det endelige slutmål, som ligger langt ude i fremtiden. Valg af træer og placering skal gøres i forhold til at man ser det færdige billede 20 -30 år frem. Blandt andet må træerne på det tidspunkt ikke kaste skygge og dryppe på greens og tees. Hvis man planter træer som spilstyrende elementer, er det ligeledes vigtigt at tænke på fremtiden. Hvis man f.eks. ville placere træer i et dogleg, så skal disse placeres så langt inde i semiroughen eller roughen at hullet også er spilbart om 25 år, når træerne er fuldt udvoksede. Det er vigtigt at de folk, der i det daglige vedligeholder beplantningen, har disse mål for øje og det uanset om en gruppe træer er plantet med det formål at der om 20 år skal stå et solitært signaltræ, om de er rejst som erstatning for fredsskov eller plantet for at skabe en helt speciel effekt og oplevelse, når man ser fra en green til næste teested.

En lille sjov historie fra Rolf Henning er tilbage fra 1993, hvor han samarbejdede med statsskovrider Klaus Waage Sørensen fra Jægersborg Statsskovdistrikt med henblik på at "afsætte" et nyt plantefelt som

erstatning for en større del af den berømte "Gallupgruppe" til højre for København Golf Klubs 15. hul, som i en storm var væltet. Det gjorde et stort indtryk på ham, da Statsskovrideren sagde, at trægruppen skulle stå klar om 100 år.

Arkitekternes valg af træer varierer meget. For Rolf Henning er det vigtigt at plante træer, der passer til den naturtype der skabes eller er til stede. Er der f.eks. tale om at skabe eller bibeholde et hedeagtigt præg, er det for ham vigtigt at beplantningen tilpasses denne naturtype og der vil i dette tilfælde blive valgt bl.a. ene, vintereg, røn og fyr til at understrege naturtypen.

Overvejelser omkring beplantning

Uanset om man som banearkitekt, greenkeeper, bestyrelse, baneudvalg etc. blander sig i beplantning på en golfbane, bør man altid gøre sig helt klart, hvad det er for træer man ønsker, hvad deres funktion skal være og hvordan beplantningen skal udvikles over et længere tidsperspektiv. Skal beplantningen ende som høje og slanke signaltræer, der er med til at definere et golf hul, eller skal de udgøre en busk vegetation og fungere som tilflugtssted for vildt og dog samtidig være i spil på de forskellige huller? Ja der er mange muligheder og funktioner, men disse visioner bør i høj grad diktere beplantnings- og plejestrategi. ■